

Medische terminologie: uitdagingen voor medische professionals en tolken.

Prof. dr. Frieda Steurs
KU Leuven
TermNet International

Terminologie : wat is dat?

- Terminologie is cruciaal in elk type gespecialiseerde communicatie
- *Genes consist of DNA and are tightly packaged in chromosomes which are present in all nucleated cells. Electron microscopy reveals that the DNA is coiled around histone proteins, the precise function of which is unclear. Normally each cell contains 4 chromosomes comprising 22 pairs of autosomes and a single pair of sex chromosomes, XY in the male and XX in the female”*
- Handbook of Paediatrics, (Hull/Johnston)

Analyse van de termen

- *Genes consist of DNA and are tightly packaged in chromosomes which are present in all nucleated cells. Electron microscopy reveals that the DNA is coiled around histone proteins, the precise function of which is unclear. Normally each cell contains 4 chromosomes comprising 22 pairs of autosomes and a single pair of sex chromosomes, XY in the male and XX in the female”*
 - Naamwoorden
 - Samenstellingen en naamwoordgroepen
 - Werkwoorden
 - Afkortingen
 - Vaste uitdrukkingen

Terminologie

- **Terminologie** is de studie van termen en hun gebruik. Termen zijn taalkundige symbolen (woorden en samenstellingen) (“multi-word-units”) die in specifieke contexten een specifieke betekenis krijgen. Deze betekenis kan afwijken van de betekenis in andere contexten en in het algemene taalgebruik.
- **Terminologie als wetenschap** : de theoretische studie van systemen en concepten en hun betekenissen.
- **Terminologiewerk** : planning, ontwikkeling, analyse, weergave en disseminatie van terminologie

Terminologie : een interdisciplinaire wetenschap

- De doorsnede van verschillende kennisgebieden : logica, ontologie, linguïstiek, informatiebeheer,..
- Terminologische eenheden kunnen worden gezien als:
 - *Taalkundige elementen*
 - *Concepten in ontologie en cognitieve wetenschappen*
 - *Communicatieve eenheden binnen het wetenschappelijk en technische discours.*
- Zie Faber Benítez, Pamela. 2009. Cognitive shift in terminology and specialised translation. In Africa Vidal & Javier Franco (eds.). *Monographs in Translation and Interpreting, A (Self-)Critical Perspective of Translation Theories*, pp. 107-143

Terminologie als wetenschap

Taalkundige dimensie:

- ✓ bestaande taalkundige vormen
- ✓ potentiële taalkundige symbolen
- ✓ nieuwe concepten benoemen (neologismen)
- ✓ afkortingen, acroniemen

Terminologie als wetenschap

Cognitieve dimensie:

- ✓ Conceptrelaties
- ✓ Gestructureerde kenniselementen in alle domeinen van de menselijke kennis.
- ✓ Hoe verhouden concepten zich tot elkaar en hoe worden deze weergegeven in talige symbolen
- ✓ Classificatiesystemen

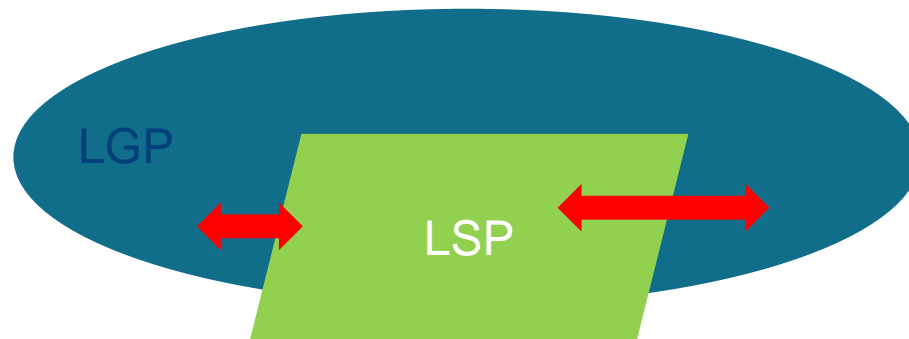
Terminologie als wetenschap

Communicatieve dimensie:

- ✓ gebruik van termen om kennis over te dragen
- ✓ types van gebruikers (registers)
- ✓ terminologie onderzoeken en opslaan in databanken, glossaria of gespecialiseerde woordenboeken.

Het lexicon : LGP- LSP

- Algemene woordenschat (LGP)
 - Woordenschat
 - Polyseem
- Gespecialiseerde, professionele taal (LSP)
 - Terminologie, domeingeoriënteerd
 - Niet ambigu ; unieke betekenis
- Voortdurende interactie/ termcreatie/ neologismen / ontlening,...

De taalkundige dimensie

- ✓ bestaande taalkundige vormen
 - ✓ De klassieke medische termen
 - ✓ Grieks-Latijnse stammen
- ✓ nieuwe concepten benoemen (neologismen)
 - ✓ Nieuwe termen en namen voor nieuwe behandelingen of fenomenen
- ✓ afkortingen, acroniemen
 - ✓ Zeer specifiek, en uiterst moeilijk voor tolken en niet-specialisten
 - ✓ Taalspecifiek, en dus anders per taal

Medische terminologie

- Prefixen, suffixen en stammen
 - Hyper- : hoog, hoger dan gemiddeld
 - Hypo- : laag, lager dan gemiddeld
 - -itis : ontsteking
 - -osis : abnormale conditie, afwijking
 - Hydro- : water
 - Latero- : zijdelings
 - Cerebro- : van de hersenen
 - Myo : spier

Termen, afkortingen, vertalingen

- **COPD** : Chronic Obstructive Pulmonary Disease /**BPCO** : Broncho-Pneumopathie Chronique Obstructive
- **DNR** : do not resuscitate **NTBR** : not to be resuscitated
- **ECG** electrocardiogram (EKG uitgesproken NL/ ECG in Frans)
- **EEG** electroencephalogram
- **MS** : Multiple Sclerosis **SEP** Sclérose en plaque

<http://www.merckmanuals.com/professional/index.html>

Nederlands/Frans : tolken in Belgische ziekenhuizen

- CVA : Cerebrovasculair accident
AVC : Accident vasculaire cérébral
- CVA (een “attakske”, een “beroerte”) : plotselinge storing in de bloedvoorziening van de hersenen, geeft vaak hersenbeschadiging
- CVA : algemene term :
 - een klont (trombose)
 - een bloeding (hemorragie)

Druk op de hersenen zorgt voor uitval (eventueel tijdelijk)

Een herseninfarct : altijd een klont (trombose) (blokkeert een bloedvat)

Cardiologie

- VKF : voorkamerfibrillatie

- Hartritmestoornis waarbij het hart op hol slaat en zeer onregelmatig begint te kloppen. Zonder de correcte behandeling is er een verhoogde kans op hartfalen en is het risico op een trombose of beroerte door de vorming van bloedklonters vijf keer zo groot.

U voelt uw hart niet kloppen, tenzij u gespannen bent of u een zware inspanning levert.

Bij voorkamerfibrillatie klopt het hart onregelmatig en soms te snel in rust (>110 slagen per minuut).

De voornaamste kenmerken van voorkamerfibrillatie zijn: hartkloppingen, kortademigheid, pijn op de borstkas, flauwvallen, duizeligheid, ongewone vermoeidheid.

(UZ Leuven, website) : patiënteninformatie

- FA : fibrillation auriculaire
- AF : atrial fibrillation

Radiologie

- RX : radiografie
- Une RX, une radio
- (de botten)

<http://www.aznikolaas.be/web/mmb/radiografie>

- MRI : magnetic resonance image
- IMR : imagerie de résonance magnétique
- RMN : résonance magnétique
(ook de zachte weefsels)

Woon en zorgcentrum (WZC)

- Maison de repos et soin
- Katz- schaal
- ADL : activiteiten van het dagelijks leven
- AVJ of AVQ : activité de la vie journalière / de tout les jours
- QoL : Quality of Life
- De KATZ-schaal is een formulier veelal gebruikt door de thuisverpleging en rust-en verzorgingstehuizen om de zorgbehoevendheid van hun patiënten, in verband met Activiteiten Dagelijks Leven (ADL), te meten. Het formulier moet worden ingevuld door de behandelende geneesheer of door de verpleegkundige. Daarbij wordt gekeken naar zes belangrijke elementen: zich wassen, zich kleden, zich verplaatsen, toiletbezoek (met of zonder hulp), incontinentie, eten

Mijnheer, u hebt een hernia

- Een **hernia** of **breuk** is de uitstulping van een orgaan of weefsel uit de lichaamsholte waar het normaliter in ligt.
- Er bestaan **verschillende hernia's**. De meest voorkomende ontwikkelen zich in de onderbuik, als een zwakte van de buikwand evolueert tot een lokaal gat, of "defect" waar de uitstulping optreedt. Zie *liesbreuk* en *navelbreuk*.
- De bekendste is echter de hernia in de tussenwervelschijf, waarbij deze een uitstulping vertoont die de zenuwen afknelt, waarbij uitval in de benen of de armen optreedt. Een synoniem voor hernia is *breuk*, maar dat woord suggereert een scheur of beschadiging, die er (behalve bij de *hernia nucleii pulposi*) meestal niet echt is; het gaat dan vaak om het uitpuilen van buikinhoud door opgerekte structuren

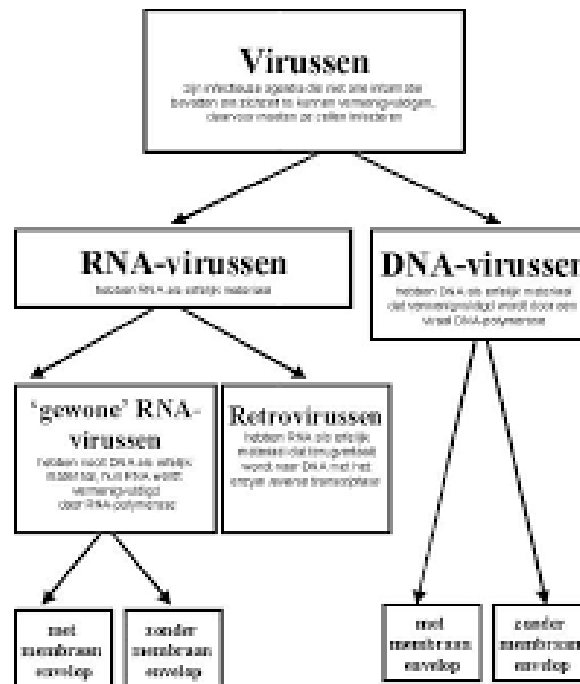
Eponiemen

- Syndroom van Asperger : Hans Asperger
- Syndroom van Usher : (*syndrome de Joly*) Ziekte van Parkinson (James Parkinson)
- Apgar score (Virginie Apgar) : vroedkunde
- Broca aphasia (Paul Broca) : neurologie
- Brushfield spots (Thomas Brushfield) : oftalmologie
genetica
- Coombs test (Richard Coomb) : hematologie

II. De ontologische benadering

Classificatie van virussen

Ontologische benadering

- ✓ Conceptrelaties
- ✓ Gestructureerde kenniselementen in alle domeinen van de menselijke kennis.
- ✓ Terminologie gaat bestuderen hoe die concepten zich tot elkaar verhouden en hoe deze worden weergegeven in talige symbolen
- ✓ Classificatiesystemen
- Belangrijk ook voor leken :
 - Weten tot welke subdiscipline iets behoort
 - Psychiatrie, inwendige geneeskunde,....

Medische classificatiesystemen

- **Medische classificatie**, of **medische codering**, is het omzetten van beschrijvingen van medische diagnoses en behandelingen in universele codes.
 - ICD 9 of ICD10.
- De medische fiche van de patient, laboresultaten, rx worden gecodeerd.
- Medische informatica, statistische analyse van ziektebeelden en behandelingen etc.
- Terugbetaling door ziektefonds of verzekeraar
- Kennisgebaseerde systemen
- Directe opvolging van epidemie of pandemie

WHO classificaties

- International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD, includes ICD9 and ICD9-CM, currently used in US)
- International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)
- International Classification of Health Interventions (ICHI) -- under development
- Related classifications :
- International Classification of Primary Care (ICPC-2)
- Anatomical Therapeutic Chemical Classification System (ATC/DDD)
- (ISO9999)
- Derived classifications :
- International Classification of Diseases for Oncology, Third Edition (ICD-O-3)

ICD-10 Version:2010

Search diabetes X [Advanced Search]

ICD-10 Versions - Languages Info

- **Diabetes mellitus**
- Insulin-dependent **diabetes mellitus**
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with coma
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with ketoacidosis
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with renal complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with ophthalmic complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with neurological complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with peripheral circulatory complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with other specified complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with multiple complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** with unspecified complications
- Insulin-dependent **diabetes mellitus** without complications
- Non-insulin-dependent **diabetes mellitus**
- Non-insulin-dependent **diabetes mellitus** with coma
- Non-insulin-dependent **diabetes mellitus** with ketoacidosis
- Non-insulin-dependent **diabetes mellitus** with renal complications
- Non-insulin-dependent **diabetes mellitus** with ophthalmic complications

Diabetes mellitus with specified complications

Diabetes mellitus complications

Insulin-dependent diabetes mellitus

[View before E10 for subdivisions](#)

diabetes (mellitus):

- brittle
- juvenile-onset
- ketosis-prone
- type I

diabetes mellitus (in):

- malnutrition-related ([E12.-](#))
- neonatal ([P70.2](#))
- pregnancy, childbirth and the puerperium ([O24.-](#))

glycosuria:

- NOS ([R81](#))
- renal ([E74.8](#))

impaired glucose tolerance ([R73.0](#))

postsurgical hypoinsulinaemia ([E89.1](#))

Insulin-dependent diabetes mellitus

Merck Manual

http://www.merckmanuals.com/home/about/about_the_merck_manual_home_health_handbook_online_version/understanding_medical_terms.html

Merck Manual

- [Cardiovascular Disorders](#)
- [Clinical Pharmacology](#)
- [Critical Care Medicine](#)
- [Dental Disorders](#)
- [Dermatologic Disorders](#)
- [Ear, Nose, and Throat Disorders](#)
- [Endocrine and Metabolic Disorders](#)
- [Eye Disorders](#)
- [Gastrointestinal Disorders](#)
- [Genitourinary Disorders](#)
- [Geriatrics](#)
- [Gynecology and Obstetrics](#)
- [Hematology and Oncology](#)
- [Hepatic and Biliary Disorders](#)
- [Immunology; Allergic Disorders](#)
- [Infectious Diseases](#)
- [Injuries; Poisoning](#)
- [Musculoskeletal and Connective Tissue Disorders](#)
- [Neurologic Disorders](#)
- [Nutritional Disorders](#)
- [Pediatrics](#)
- [Psychiatric Disorders](#)
- [Pulmonary Disorders](#)
- [Special Subjects](#)

Psychiatrie : Diagnostic and statistical manual Psychiatric Disorders (DSM IV; nu DSM V)

- Adjustment Disorders
- Anxiety Disorders
- Dissociative Disorders
- Eating Disorders
- Impulse-Control Disorders
- Mood Disorders
- Sexual Disorders
- Sleep Disorders
- Psychotic Disorders
- Sexual Dysfunctions
- Somatoform Disorders
- Substance Disorders
- Personality Disorders

Types of eating disorders

Anorexia nervosa – This is characterized by an intense fear of being obese and a continued pursuit of becoming thin.

Bulimia nervosa

Binge-eating disorder

Eating disorders not otherwise specified (EDNOS) – this includes eating disorders that do not meet the criteria for anorexia or bulimia nervosa. Binge eating could be a type of EDNOS. EDNOS is the most common diagnosis among people who seek treatment

III. De communicatieve dimensie

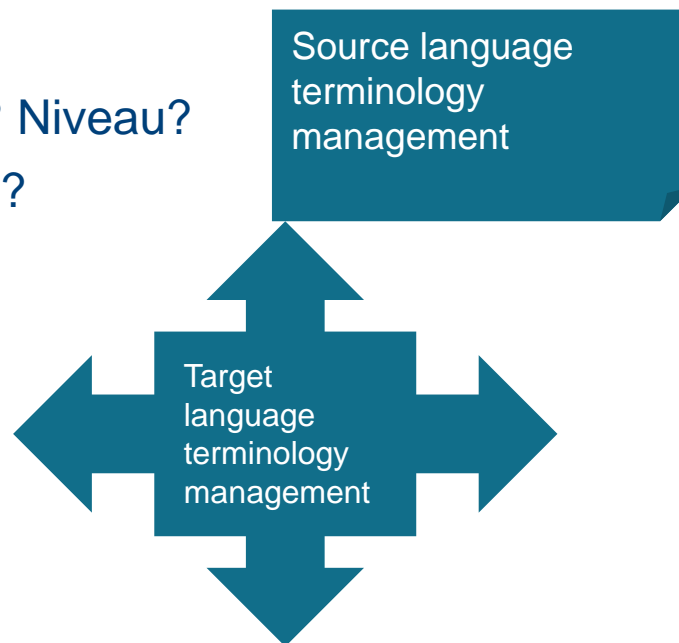

Communicatieve dimensie

- Gebruik van termen om kennis over te dragen
- Types van gebruikers (registers)
- Terminologie onderzoeken en opslaan in databanken, glossaria of gespecialiseerde woordenboeken.
- Voor de tolk : het register is bijzonder belangrijk

Registers

- Doelpubliek van de brontekst
 - Voor wie is de tekst geschreven? Niveau?
 - Binnen welke geografische lijnen?
 - Domein?
- Doelpubliek van de doeltekst
 - Voor wie vertaal ik? Niveau?
 - Geografisch?
 - Voor wie tolk ik?
 - Moet ik dit “vertolken” naar een ander register? Hoe maak ik dit duidelijk aan de patiënt?

Registers en synoniemen

Morbide obesitas
Zwaarlijvigheid
Overgewicht
Vetzucht
Dik
Moddervet

bol, corpulent, fors, gevuld,
gezet, gezwollen, lijvig, log,
mollig, omvangrijk,
opgezet, opgezwollen, paf,
rond, stevig, vet, vlezig, vol,
volumineus, welgedaan,
zwaarlijvig, zwaar

Het concept “overgewicht”

- Overgewicht is het gevolg van de stapeling van overmatig lichaamsvet (vetzucht).
- Medisch : onderscheid tussen **overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht)**.
- De Quetelet-index (QI). De QI wordt berekend door het gewicht (in kilogram) te delen door het kwadraat van de lengte (in meter). (Ook BMI)
- Overgewicht = een QI van 25 tot 29,9
- Obesitas = een QI van 30 of meer
- **Morbide obesitas** = een QI van 40 of meer

Registers

- Hoog abstractieniveau : (genetische kenmerken)

- **Trisomie 21:**

Karyotype for trisomy Down syndrome: Notice the three copies of chromosome 21

Trisomy 21 (also known by the karyotype 47,XX,+21 for females and 47,XY,+21 for males) is caused by a failure of the 21st chromosome to separate during egg or sperm development. As a result, a sperm or egg cell is produced with an extra copy of chromosome 21; this cell thus has 24 chromosomes. When combined with a normal cell from the other parent, the baby has 47 chromosomes, with three copies of chromosome

- Medische term : (eponiem)

- Down's syndroom

- Vulgariserende term :

- Mongolisme, een mongooltje

Registers

- Avulsies – Bijtwonden
- Rubella – Rode Hond
- Ab-ortus (Latijn) : “van de plaats weg”
- abortus /abor-tus/ (ah-bor´tus) a fetus weighing less than 500 g or having completed less than 20 weeks gestational age at the time of expulsion from the uterus, having no chance of survival.
Dorland's Medical Dictionary for Health Consumers
- **Spontane abortus** : de/het miskraam, te vroeg afgebroken zwangerschap
Voorbeeld: `een miskraam krijgen` ...
- **Abortus provocatus**, ook wel *abortus provocatus lege artis* of *opzettelijke vruchtafdrijving* genoemd, is de medische term voor het voortijdig afbreken van een zwangerschap door (medisch) ingrijpen. In het Nederlands wordt meestal kortweg de term **abortus** gebruikt voor deze handeling. Incidenteel komt men de term **abactio** tegen met betrekking tot een opgewekte abortus of *partus*

“Health Literacy”

- Geletterdheid en begrip van medische problemen
- Cognitief : begrijpen wat er mis is, begrijpen wat zorg is, wat bv. gezonde voeding is, wat een gezond levenspatroon is
- Taalkundig : termen en begrippen verstaan in context
welk register? Verstaanbaarheid wetenschappelijke begrippen?
“ de portio is verstreken”

Laaggeletterheid en gezondheid

- Laag- of ongeletterden met een chronische aandoening vormen een kwetsbare groep.
- Laaggeletterdheid is onafhankelijk geassocieerd met slechtere gezondheidsuitkomsten.
- Bij laaggeletterde diabetespatiënten bijvoorbeeld zijn de glucoseconcentraties en het hemoglobine (HbA1c) slechter gereguleerd en is de prevalentie van retinopathie hoger.
- Bij laaggeletterde patiënten met hartfalen zijn de uitkomsten minder gunstig.
- Laaggeletterdheid heeft ook financiële gevolgen. Hogere kosten voor de gezondheidszorg.

Health literacy

De niveaus van geletterdheid van de 'International adult literacy survey'

- **1 zeer lage geletterdheid:** een persoon is bijvoorbeeld niet in staat het voorschrift voor een geneesmiddel dat op het doosje staat, correct op te lezen
- **2 een persoon kan lezen:** maar scoort laag bij tests; hij of zij kan vaardigheden hebben geleerd om zich te redden in het dagelijks leven, maar het lage niveau van geletterdheid maakt het moeilijk om nieuwe dingen te leren
- **3 een persoon heeft een minimumniveau :** om zich te redden in een complexe maatschappelijke werkelijkheid, ongeveer het niveau dat vereist is om de middelbare school met succes te kunnen doorlopen
- **4/5 hoge niveaus van geletterdheid**

Gesprekstechnieken

- Aanwijzingen voor het gesprek met een patiënt die beperkte gezondheidsvaardigheden heeft :
 - langzaam praten
 - de tijd nemen voor het gesprek
 - medische terminologie vermijden
 - het gesprek ondersteunen met visuele middelen
 - niet te veel informatie in één keer geven
 - het begrip van de patiënt toetsen door terug te vragen wat zojuist uitgelegd is

Web Content Accessibility Guidelines

- Gebrek aan universele toegang voor iedereen
- Sociale inclusie
- WAI : Web Accessibility Initiative
- ISO/IEC 40500 : 2012
- Digital Agenda for Europe
- Hoe toegankelijk is de informatie?
- Makkelijker om te bepalen hoe layout en technische aspecten kunnen bijdragen
- Moeilijker om te bepalen hoe inhoud en taalgebruik de toegang kunnen verbeteren

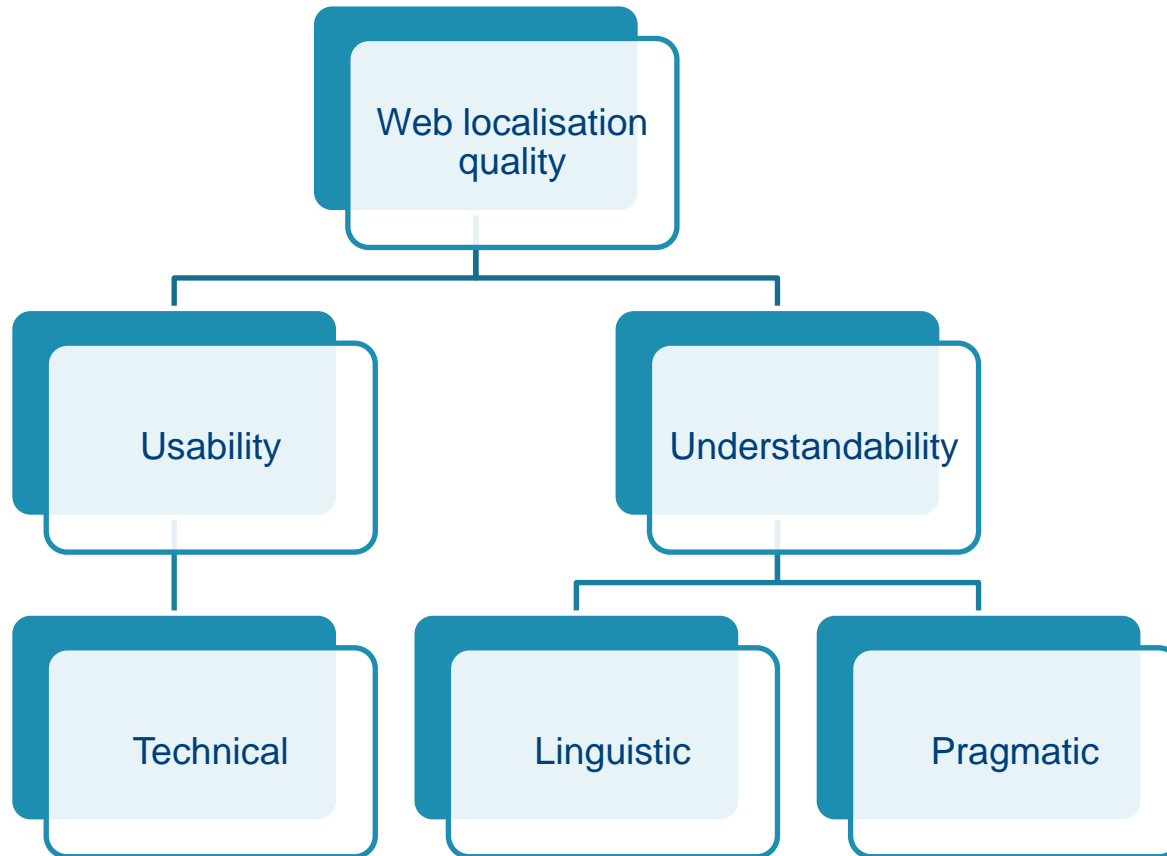
WCAG

- Inhoud gerelateerde regels :
 - Maak de tekst leesbaar en begrijpelijk ??????
 - Ongebruikelijke woorden : stel een mechanisme in om moeilijke woorden of woorden in een specifieke context te identificeren. Ook jargon en vaktaal.

Hier ziet men een taak voor terminologen en vertalers.

Web toegankelijkheid

- Toegankelijkheid = belangrijke parameter in het localiseren van websites.

Interculturele problemen

- Zuid Afrika
- Toverdokter
- Geen termen voor vele medische begrippen

- “*De slang heeft me gepakt*”
 - Buikpijn
- Hysterectomie
 - De fabriek sluit, de winkel blijft open

Bronnen

- <http://www.termnet.org>
- (H.J. Kockaert & F. Steurs) (2015) Handbook of terminology. J.Benjamins
<https://benjamins.com>
- Recommendations for terminology work
<http://www.cotsoes.org/>
- WCAG 2.0
- ISO/IEC 40500 : 2012

